

Paweł Matuszewski
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
Karol Gac
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

POSTAWY STUDENTÓW WOBEC STUDIÓW I STUDIOWANIA. RAPORT Z BADAŃ

Students' attitudes towards studies and studying. Research report

ABSTRAKT

W 2014 r. zespół młodych badaczy z Koła Naukowego Studentów Politologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie zrealizował pod kierownictwem doktora Pawła Matuszewskiego badania pn. *Postawy studentów wobec studiów i studiowania*. Projekt został zrealizowany na pełnej populacji studentów studiów stacjonarnych Instytutu Politologii UKSW (N = 463). Komunikat zawiera wybrane analizy, obejmujące motywy wyboru studiów, przekonania normatywne dotyczące celu studiów, nastawienia wobec studiów i studiowania oraz satysfakcję ze studiów.

Słowa kluczowe: studia, studenci, nastawienia wobec studiowania

ABSTRACT

In 2014, a team of young researchers from the Students' Scientific Society of Political Science in Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw, conducted under the management of Dr. Paul Matuszewski a study called *The attitudes of students towards studying*. The project was carried out in a full population of full-time students in the Institute of Political Science in UKSW (N = 463). The article contains some selected analyses that encompasses reasons behind studying in Institute of Political Science, normative beliefs concerning goals of higher education, attitudes toward studying and satisfaction from studying.

Keywords: university education, university students, orientations towards studying

Wprowadzenie

Punktem wyjścia do podjęcia badań nad stosunkiem studentów do studiów i studiowania była refleksja, że właściwie dość niewiele wiadomo na ten temat. Wydaje się, że o ile systematycznie prowadzone są badania różnego rodzaju klientów banków, sieci komórkowych, sklepów itp., to rzadkością są analizy dotyczące „klientów” uczelni, które wykraczałyby poza standardowe pytania, dotyczące oceny wykładowców albo studiów. Prowadzi to do dość problematycznej sytuacji. Po pierwsze, znaczna część szkół wyższych oferuje dostarcza treści właściwie, nie wiedząc, kim są odbiorcy, jakie mają motywy i czego oczekują. Po drugie, w kontekście trwającej dyskusji nad polską humanistyką stosunkowo niewiele miejsca poświęca się punktowi widzenia studentów.

Badanie zostało przeprowadzone w maju 2014 r. przez Koło Naukowe Studentów Politologii UKSW pod kierownictwem dr. Pawła Matuszewskiego. W skład zespołu badawczego wchodził: Anna Bigos, Patryk Barszcz, Gabriela Drzazgowska, Karol Gac, Kamil Kędziński,

Jakub Kozłowski, Anna Krukowska, Joanna Łącka, Kamil Niedbala, Karolina Przybył, Martyna Schabek, Roman Stańczyk, Krystian Stobiński i Aneta Zuchowska.

Metodologia

Badaniem objęto wszystkich studentów studiów stacjonarnych w Instytucie Politologii UKSW w Warszawie. Łącznie były to 463 osoby studiujące na kierunku politologia, europeistyka i bezpieczeństwo wewnętrzne. Ankieterami byli członkowie Koła Naukowego Studentów Politologii.

Narzędzie badawcze stanowił kwestionariusz ankiety do samodzielnego wypełnienia, który był rozdawany w trakcie obowiązkowych zajęć (ze względu na najwyższą frekwencję). Łącznie zawierał on 53 pytania, w tym 14 pytań metryczkowych. Tematyka obejmowała takie zagadnienia, jak: motywy studiowania; przekonania normatywne dotyczące celu studiów; ocena studiów pod kątem przekazywanej wiedzy i kompetencji; ocena jakości kształcenia; opinie związane z dostosowaniem do rynku pracy; wielowymiarowa ocena wykładowców, organizacji zajęć i otoczenia organizacyjno-administracyjnego studentów; zawierane na studiach znajomości; opinie o solidarności studentów; satysfakcja ze studiów; pytania metryczkowe, w których poza standardowymi zmiennymi znalazły się także pytania o doświadczenie zawodowe.

Analizy zostały przeprowadzone za pomocą programu IBM SPSS. Użycie większości testów statystycznych badających zależność i siłę związku między zmiennymi ma sens, jeśli badana jest próba losowa nieprzekraczająca 10% populacji. Ponieważ w tym przypadku badania były prowadzone na całej populacji, zdecydowano się nie raportować wyników testów. W tabelach kontyngencji jako regułę wskazującą na zależność przyjęto 10 punktów procentowych różnicy między empirycznym a oczekiwanym wskaźnikiem proporcji.

Oprócz podstawowych analiz rozkładów częstości odpowiedzi oraz tabel kontyngencji przeprowadzono także w wybranych obszarach analizę czynnikową oraz analizę skupień metodą k-średnich.

Wyniki badań

W poniższym komunikacie przedstawione zostały wybrane wyniki z czterech obszarów tematycznych: motywy wyboru studiów; przekonania normatywne dotyczące celu studiów; nastawienia wobec studiów i studiowania; satysfakcja ze studiów.

Motywy wyboru studiów

Analiza motywów wyboru studiów w Instytucie Politologii wskazuje, że dominują dwie główne grupy czynników¹. Pierwsza z nich to motywy związane z celami intelektualnymi. Obejmuje ona chęć dołączenia do intelektualnej elity kraju (55% wskazań) oraz rozwijania swoich zainteresowań (41% wskazań). Druga grupa dotyczy motywów związanych z celami praktycznymi. Zaliczamy do niej dążenie do zwiększenia swoich szans na runku pracy (56% wskazań) oraz chęć zdobycia dyplomu (47% wskazań).

Pozostałe motywy były zaznaczane znacznie rzadziej. Wśród nich można wyróżnić zbiór powodów umiejscawiających przyczynę w czynnikach zewnętrznych. Zaliczamy do nich: niepowodzenie w rekrutacji na inny kierunek (27%), presję rodziny (17%), presję rówieśników (10%) a także odwołanie się do przypadku wynikającego z braku zdecydowania, które studia

¹ Badani mieli do wyboru kafeterię złożoną z 15 odpowiedzi i możliwość wybrania maksymalnie pięciu z nich.

podjąć (16%). Dość szczególne znaczenie ma kwestia położenia uczelni w Warszawie. Okazała się ona znacząca dla ok. 1/4 studentów. Można przypuszczać, że stanowi to dla nich dość wyraźny bodziec zachęcający (choć niekoniecznie decydujący). Z kolei relatywnie niskie znaczenie miały takie czynniki jak rekomendacja znajomych (8%), atrakcyjność oferty edukacyjnej (7%) i opinia o Instytucie Politologii (3%).

Istotne znaczenie praktyczne, związane z ofertą dydaktyczną, może mieć różnica motywów wyboru studiów między studentami studiów licencjackich i magisterskich.

Dominującymi motywami wśród studentów I i II stopnia (przekraczającymi 50% wskazań) było zwiększenie swoich szans na rynku pracy i zdobycie wyższego wykształcenia. Stopień studiów zmieniał jednak hierarchię poszczególnych motywów.

Jedynie dwa czynniki zostały zaznaczone przez ponad połowę studentów I stopnia: zwiększenie swoich szans na rynku pracy (55%) i zdobycie wyższego wykształcenia, dołączenie do intelektualnej elity kraju (53%). W dalszej kolejności liczyło się zdobycie dyplomu, „papierka” (46%) i rozwijanie swoich zainteresowań (41%).

Studenci II stopnia wskazywali na trzy najważniejsze motywy: zdobycie wyższego wykształcenia, dołączenie do intelektualnej elity kraju (64%); zwiększenie swoich szans na rynku pracy (55%); zdobycie dyplomu, „papierka” (53%). W dalszej kolejności liczyło się rozwijanie swoich zainteresowań (43%).

Zasadnicza różnica między motywami podjęcia studiów licencjackich i magisterskich dotyczy jedynie elementu prestiżowego. W porównaniu do studentów I stopnia studenci studiów II stopnia wyraźnie częściej wskazywali na chęć dołączenia do elity intelektualnej kraju (64% do 53%).

W naszych badaniach sformułowaliśmy pytanie dotyczące tego, czy możliwe jest zredukowanie motywów podawanych przez studentów do mniejszej liczby czynników oraz tego, jaka jest struktura relacji między tymi motywami. Odpowiedź sformułowaliśmy na podstawie analizy czynnikowej.

Najlepszy model osiągnęliśmy po wyodrębnieniu sześciu czynników. Podstawowa diagnostyka wyglądała następująco: miara Kaisera-Mayera-Olkina (adekwatności doboru próby) była równa 0,561, a test sferyczności Bartletta wyniósł 179,734 z $p < 0,001$. Tak skonstruowany model wyjaśnił blisko 70% całkowitej wariancji.

Czynnik I odwołuje się do przypadkowości w wyborze studiów. Obejmuje takie motywy jak *przypadek*, *nie wiedziałem(am)*, *co studiować* (wyjaśnia 63% wariancji składowej) oraz *rozwijanie swoich zainteresowań*. Co ważne, pierwszy motyw jest skorelowany ze składową dodatnio, podczas gdy drugi jest z nią skorelowany ujemnie. Oznacza to, że im większą rolę odgrywał czynnik przypadkowości, tym mniejsze znaczenie miała chęć zaspokajania swoich potrzeb poznawczych. Dodatkowo składowa koreluje dodatnio z *niepowodzeniem w rekrutacji na inny kierunek*. Wzmacnia to interpretację czynnika jako zbioru motywów związanych z elementami przypadku.

Czynnik II związany jest konformizmem wobec otoczenia. Oba motywy, które się na niego składają dotyczą różnych wymiarów tego samego zjawiska: konformizmu wobec oczekiwań rodziny oraz konformizmu wobec norm zachowania rówieśników. Dodatkowej informacji dostarcza umiarkowana ujemna korelacja między składową a chęcią zwiększenia swoich szans na rynku pracy. Można sformułować w takim przypadku hipotezę, że czynnik ten ma wyraźny charakter egzogeniczny. Kierujący się nim studenci być może w ogóle nie poszliby na studia, gdyby nie mniej lub bardziej wyrażona presja otoczenia.

Czynnik III obejmuje instrumentalne traktowanie studiów. Składa się na niego przede wszystkim chęć zdobycia dokumentu poświadczającego ukończenie studiów połączona z dążeniem do zwiększenia swoich szans na rynku pracy. Może to oznaczać, że jest to nastawienie zmierzające do formalnego zdobycia wyższego wykształcenia (ponieważ takie są wymogi rynku), z którym nie wiąże się autentyczna chęć zdobywania wiedzy i rozwoju umiejętności. Taką interpretację wspiera wyraźna ujemna korelacja między składową a dążeniem do rozwijania swoich zainteresowań.

Czynnik IV ściśle odwołuje się do położenia UKSW w Warszawie. W przypadku warszawskich szkół wyższych czynnikiem, który może mieć wpływ na podjęcie studiów, to fakt umiejscowienia uczelni w stolicy. Wiąże się to najprawdopodobniej z postrzeganą relatywnie większą liczbą możliwości edukacyjnych i szans na rynku pracy w porównaniu z innymi ośrodkami akademickimi.

Czynnik V wiąże się z komfortem studiowania. Podobnie jak poprzedni czynnik także i ten składa się tylko z jednego motywu – bliskości dojazdu na uczelnię. Choć wydaje się, że jest to kwestia bardzo bliska czynnikowi IV, to okazało się, że są to dwa całkiem odrębne motywy. O ile czynnik IV dotyczył szans, jakie stwarza studiowanie w Warszawie, to czynnik V jest przede wszystkim związany z wygodą. Hipotezę tę wspierają dodatkowe analizy.

Czynnik VI związany jest z aspiracjami społecznymi. Składa się na niego chęć zdobycia wyższego wykształcenia i dołączenia do intelektualnej elity kraju oraz niepowodzenie w rekrutacji na inny kierunek. Stanowi to dość osobliwy zbiór motywów. Z jednej, jest to nastawienie związane z chęcią awansu społecznego, doceniające wagę wyższego wykształcenia. Z drugiej strony, z różnych względów aspiracje muszą być realizowane na kierunku, który nie został wybrany jako pierwszy.

Przekonania normatywne dotyczące studiów i nastawienia wobec studiów

Jedna ze sformułowanych hipotez roboczych: studenci dzielą się przede wszystkim na tych, którzy pragną na studiach rozwinąć się intelektualnie oraz na tych, którzy podjęli studia, kierując się chęcią zwiększenia swoich szans na rynku pracy. Na tej podstawie stworzono podział na trzy główne typy nastawień:

- 1) Nastawienie na rozwój intelektualny – obejmuje zgadzających się² ze stwierdzeniem, że „studia powinny przede wszystkim rozwijać intelektualnie, nawet jeśli zdobytej wiedzy i umiejętności nie można bezpośrednio wykorzystać na rynku pracy” oraz niezgadzających się lub niemających zdania w kwestii tego, czy „studia powinny przede wszystkim przygotowywać do pracy zawodowej”.
- 2) Nastawienie praktyczne – obejmuje zgadzających się ze stwierdzeniem, że „studia powinny przede wszystkim przygotowywać do pracy zawodowej” oraz niezgadzających się lub nieustosunkowujących się do stwierdzenia, że „studia powinny przede wszystkim rozwijać intelektualnie, nawet jeśli zdobytej wiedzy i umiejętności, nie można bezpośrednio wykorzystać na rynku pracy”.
- 3) Nastawienie praktyczno-intelektualne – obejmuje studentów, którzy zgadzają się z dwoma użytymi w modelu pytaniami.

² Zrekodowano wartości zmiennej – skumulowano odpowiedzi negatywne i pozytywne: zgadzam się = zdecydowanie się zgadzam + raczej się zgadzam; nie zgadzam się = zdecydowanie się nie zgadzam + raczej się nie zgadzam.

Po zastosowaniu tych kryteriów do naszych danych okazało się, że kategoria osób nastawionych na rozwój intelektualny obejmowała 10% próby badawczej, osoby nastawione praktycznie stanowiły 36% próby, a studenci nastawieni praktyczno-intelektualnie 50% próby. Oprócz nich należy wyróżnić też czwartą – mało liczną (4%) – grupę studentów, których odpowiedzi nie pasują do żadnej z powyższych kategorii lub są nielogiczne.

Powyższy model, choć atrakcyjny pod względem przejrzystości podziałów, okazał się niezbyt dobrze pasujący do danych statystycznych i uniemożliwił przeprowadzenie bardziej pogłębionych analiz. Uznaliśmy, że dobrą podstawą do rozpoznania różnych typów studentów będzie odwołanie się do ich motywacji rozpoczęcia studiów. W tym celu, bazując na 14 motywach, dokonana została analiza skupień metodą k-średnich. Dzięki tej technice analizy danych możliwe było sprawdzenie, które motywy faktycznie różnicują studentów oraz jaka jest optymalna liczba podgrup, które można wyróżnić w taki sposób, aby różnice między podgrupami były jak największe, a wewnątrz nich – pomiędzy poszczególnymi studentami – jak najmniejsze.

Po sprawdzeniu kilku wariantów zdecydowaliśmy, że do danych najlepiej pasuje model złożony z pięciu podgrup. Wśród nich wyróżnia się studentów o następujących rodzajach nastawienia wobec studiów i studiowania:

- 1) Nastawienie na zdobycie prestiżu (N = 82; 17,6%);
- 2) Nastawienie na rozwój intelektualny (N = 151; 32,3%);
- 3) Nastawienie na formalne osiągnięcie wykształcenia (N = 117; 25,1%);
- 4) Nastawienie na wygodę (N = 53; 11,3%);
- 5) Nastawienie na realizację siebie i oczekiwań rodziny (N = 64; 13,7%).

Studentów nastawionych na zdobycie prestiżu wyróżniają cztery kwestie. Po pierwsze, wszyscy wskazali, że ich motywem podjęcia studiów było zdobycie wyższego wykształcenia i dołączenie do elity intelektualnej kraju. Po drugie, wyraźnie częściej niż inne podgrupy zaznaczali, że nie dostali się na inny kierunek (wskazało ten blisko 50% z nich). Oznacza to, że prawie połowa z nich chciała swoje ambicje realizować w innej dziedzinie. Można zaryzykować hipotezę, że powyższe nastawienie ma uzasadnienie wartościoworacyjne, w którym najważniejsze miejsce zajmuje prestiż. Warto też zauważyć, że osoby o tym nastawieniu wykazują wyjątkowo niską orientację na interesy. Jedynie 20% z nich chciało zwiększyć swoje szanse na rynku pracy (przy średniej dla wszystkich badanych równej 56%) i tylko 10% chciało rozwijać swoje zainteresowania (badani ogółem – 41%).

Badani nastawieni na rozwój intelektualny stanowią najliczniejszą grupę studiujących w Instytucie Politologii. Wyróżniają ich dążenia do rozwijania swoich zainteresowań (89% wskazań), chęć zdobycia wyższego wykształcenia i dołączenia do elity intelektualnej kraju (76%) oraz chęć zwiększenia swoich szans na rynku pracy (74%). Są to zatem jednostki, z jednej strony, pragnące się rozwinąć w sferze intelektualnej, ale zorientowane jednocześnie na osiągnięcie przewagi konkurencyjnej na rynku pracy. W stosunku do pozostałych kategorii wyraźnie zaznacza się ich świadomość wyboru kierunku studiów. Jedynie 11% wskazało, że powodem, dla którego studiują w Instytucie Politologii, było niepowodzenia w rekrutacji na inny kierunek, podczas gdy w całej próbie badawczej odsetek ten wynosił 27%. Jednocześnie wyróżnia ich niska skłonność do formalnego, niepopartego autentycznym wysiłkiem zaliczenia studiów (tzw. uzyskania „papierka”). Miało to znaczenie dla 17% osób należących do tej podgrupy.

Dla badanych nastawionych na formalne osiągnięcie wykształcenia studia jawią się jako formalność, która jest wymagana przez rynek. Ich głównymi motywami studiowania było zdobycie dyplomu, „papierka” (86%). Co należy podkreślić, nie idzie za tym motywem chęć

rozwoju swoich zainteresowań (ważna dla 5% z nich). Następuje zatem instrumentalizacja formalnego celu i odrzucenie możliwości, które stwarza proces studiowania. Ważny dla tej podgrupy jest sam dyplom, ale wydaje się, że tylko dlatego, że jest traktowany jako coś, co może ułatwić poruszanie się po rynku pracy. Prawdopodobnie mało istotne jest zaś to, co ten dokument faktycznie poświadcza.

Czwartą grupę badanych stanowią osoby nastawione na wygodę. To, co ich odróżnia od pozostałych, to duże znaczenie takich motywów, jak: przypadek, niezdecydowanie w obszarze tego, co chcą studiować (62%) i bliski dojazd na uczelnię (38%). Jest to motywacja całkowicie niezwiązana z ofertą edukacyjną uczelni. Co więcej, wśród tych osób bardzo rzadko w porównaniu do innych badanych wskazywano na chęć zdobycia wyższego wykształcenia (4%), rozwijanie swoich zainteresowań (17%), zwiększenie szans na rynku pracy (15%), a nawet na formalne zdobycie dyplomu (15%). Można przypuszczać, że są to studenci, którzy w rzeczywistości w ogóle nie są zainteresowani możliwościami, jakie studia oferują.

Do ostatniej kategorii należą studenci nastawieni na realizację siebie i oczekiwań rodziny. Z jednej strony, chcą oni rozwijać swoje zainteresowania, czyli pragną robić to, co lubią (55%). Z drugiej strony, nie jest to autentyczne dążenie do wyższego wykształcenia. Chcą oni, co prawda, zdobyć dyplom (84%), ale zdaje się, że cel ten jest im narzucany w dużej mierze przez najbliższe otoczenie (na presję rodziny wskazało 42% badanych, podczas gdy odsetek dla ogółu wynosi 17%). Towarzyszy temu wyraźnie niskie znaczenie nadawane kwestiom prestiżowym wynikającym ze zdobycia wyższego wykształcenia (11%) oraz kwestiom praktycznym, takim jak zwiększenie swoich szans na rynku pracy (11%). Należy dodać, że niebagatelne znaczenie miało też umiejscowienie uczelni w Warszawie, aczkolwiek rola tego czynnika nie poddaje się prostej interpretacji.

Badani dość wyraźnie różnią się w swoim podejściu do studiów i studiowania w zależności od posiadanego nastawienia.

Studenci nastawieni na zdobycie prestiżu są zainteresowani tym, co studiują (77%), w przeważającej większości uważają, że studia powinny zarówno przygotowywać do pracy zawodowej (83%), jak i rozwijać intelektualnie (70%). Jednakże mniej niż połowa uważa, że na studiach ważne są oceny (44%). Można powiedzieć, że jest to grupa, która oczekuje od oferty edukacyjnej zarówno korzyści w zakresie wiedzy, jak i umiejętności i kompetencji. Nie przywiązuje jednak dużej wagi do formalnych kryteriów oceny.

Studenci nastawieni na rozwój intelektualny podobnie jak poprzedni uważają, że studia powinny przygotowywać i do pracy zawodowej (83%), i rozwijać intelektualnie (65%). W odróżnieniu od tych pierwszych dużo bardziej interesują się tym, co studiują (95%), jak też mają dla nich większe znaczenie oceny (56%).

Osoby nastawione na formalne osiągnięcie wykształcenia są nieco częściej na tle innych grup przekonane, że studia powinny przede wszystkim przygotowywać do pracy zawodowej (91%) i rzadziej wspierają tezę, że powinny one rozwijać intelektualnie (57%). W stosunku do innych studentów wyróżnia ich zatem wyraźnie instrumentalna orientacja.

Badani nastawieni na wygodę stanowią dość wyraźnie odznaczającą się grupę. Mniej niż połowa z nich jest zainteresowana tym, co studiuje (44%), nadaje znaczenie ocenom (40%) lub jest przekonana, że studia powinny przede wszystkim rozwijać intelektualnie (49%). Są to zatem osoby, dla których w najmniejszym stopniu liczy się kierunek, który studiują, jak też wartości intelektualne, które studia mogą zapewnić.

Studenci nastawieni na realizację siebie i oczekiwań rodziny nie wyróżniają się znacząco na tle innych grup (można powiedzieć, że stanowią uśredniony przypadek) i pod względem omawianych kryteriów udzielają odpowiedzi w zasadzie nieodbiegających od rozkładów dla całej badanej próby. Wyjątkiem jest dość lekceważący stosunek do ocen. Jedynie 31% z nich uważało, że są one ważne.

Satysfakcja ze studiów

Interpretacja danych pozwoliła zidentyfikować szczególnie ważne dla studentów wątki dotyczące satysfakcji ze studiów. Jednym z nich był m.in jej związek z motywami, którymi kierowali się badani, wybierając studia w Instytucie Politologii. Wyniki badań pozwoliły stwierdzić, iż jedynie pięć motywów (dołączenie do elity intelektualnej kraju; rozwijanie swoich zainteresowań; zdobycie dyplomu „papierka”; niepowodzenie w rekrutacji na inny kierunek i zarekomendowanie studiów przez znajomych) jest powiązanych ze skonstruowanym przez nas indeksem satysfakcji.

Okazało się, iż zdobycie wyższego wykształcenia i dołączenie do elity intelektualnej kraju wyraźnie wiązały się z indeksem satysfakcji. 62% ankietowanych, którzy wskazali ten motyw, odczuwało wysoką satysfakcję. Wśród osób, które nie wskazały tego motywu jako głównego, odsetek osób z wysoką satysfakcją wyniósł 50%.

Bardzo podobnie sytuacja przedstawia się podczas zestawienia ze sobą indeksu satysfakcji z motywem dotyczącym poszerzania własnych zainteresowań podczas studiów. Potwierdziło się potoczne przekonanie, że człowiek jest bardziej usatysfakcjonowany, gdy robi to, co lubi. Wśród osób, które zadeklarowały, że przy wyborze studiów znaczenie miała chęć rozwijania swoich zainteresowań, 68% uzyskało wysoki wynik na indeksie satysfakcji. Wśród tych, którzy nie wskazali tego powodu, wysoką satysfakcję posiadała mniej niż połowa (48%).

Interesujące dane wyniknęły również z zestawienia indeksu satysfakcji z chęcią zdobycia dyplomu („papierka”). Okazało się, że osoby, które kierowały się przy wyborze studiów tym motywem, rzadziej odczuwają satysfakcję ze studiowania niż pozostali (odpowiednio 51% i 62%). Oczywiście nie możemy tego interpretować w kategoriach przyczynowo-skutkowych. Instrumentalne potraktowanie studiów wyższych, tj. studiowanie jedynie dla dyplomu, prawdopodobnie jest jednak symptomem bardziej złożonego nastawienia. Przypuszczamy, że osoby nastawione instrumentalnie czerpią mniejszą satysfakcję ze studiów z tego względu, że ich podejście nastawione jest przede wszystkim na formalny rezultat (być może mniejsze znaczenie ma nawet kierunek, który się studiuje), a nie sam proces zdobywania kierunkowej wiedzy, umiejętności i kompetencji.

Kolejnym motywem, który ma związek z indeksem satysfakcji, jest niepowodzenie w rekrutacji na inny kierunek. Ponad połowa (54%) ankietowanych, którzy odpowiedzieli w ten sposób, odczuwa niską satysfakcję ze studiowania. Z kolei aż 60% osób, które nie wskazały tego motywu jako dominującego, odczuwa wysoką satysfakcję.

Ostatnim motywem, który według badań wiąże się z ogólną satysfakcją ze studiowania, jest zarekomendowanie kierunku przez znajomych. Zdecydowana większość ankietowanych (77%), którzy zaznaczyli ten motyw, odczuwało wysoką satysfakcję. Wśród pozostałych osób odsetek ten był znacznie niższy i wyniósł 54%.

Od dłuższego czasu w przestrzeni publicznej można zaobserwować dyskusję, w jakim zakresie studia powinny przygotowywać do przyszłej pracy zawodowej. Główny spór toczy się

wokół tego, czy powinny one rozwijać przede wszystkim intelektualnie, czy też powinny zostać wzbogacone o elementy praktyczne i przydatne na dynamicznie zmieniającym się rynku pracy.

Analiza zależności pomiędzy zmiennymi pozwoliła wskazać, która grupa osób – ta nastawiona bardziej praktycznie do pozytywnego ukończenia kolejnego etapu edukacji, czy ta, dla której liczy się przede wszystkim rozwój intelektualny – odczuwa większą satysfakcję ze studiowania w Instytucie Politologii UKSW.

Ankietowani odpowiadali na pytanie, czy zgadzają się ze stwierdzeniem, iż studia powinny rozwijać przede wszystkim intelektualnie, nawet jeśli zdobytej wiedzy nie można bezpośrednio wykorzystać na rynku pracy. Większość ankietowanych (61%) zgodziła się z tym stwierdzeniem, a 59% osób, które odpowiedziały twierdząco, odczuwały jednocześnie wysoką satysfakcję. Wśród osób, które nie zgodziły się z powyższym twierdzeniem, wysoką satysfakcję odczuwała niecała połowa (49%). Różnice zatem nie są bardzo duże.

Ważnym sygnałem dla władz Instytutu Politologii jest, że zdecydowana większość badanych (86%) zgodziła się ze stwierdzeniem, że studia powinny przede wszystkim przygotowywać do pracy zawodowej. Niemniej i w tym przypadku kwestia ta nie różnicuje ogólnej satysfakcji ze studiów. Wysoką satysfakcję odczuwa 55% badanych, którzy zgodzili się z powyższym stwierdzeniem i 61%, którzy się z nim nie zgodzili.

W badaniu zawarto również pytanie na temat życia towarzyskiego studentów poza uczelnią. Nasza hipoteza brzmiała następująco: im częściej badani spotykali się ze znajomymi ze studiów poza uczelnią, tym większą odczuwali satysfakcję. Ponad połowa studentów spotyka się ze znajomymi ze studiów poza uczelnią przynajmniej kilka razy w miesiącu (25,7% kilka razy w tygodniu, zaś 27,6%: 2–4 razy w miesiącu). Przeprowadzone badanie pozwoliło zauważyć, że osoby, które częściej niż inni ankietowani spotykają się ze znajomymi ze studiów poza uczelnią, mają wysoki indeks satysfakcji. Aż 64,4% badanych, którzy umawiają się przynajmniej kilka razy w tygodniu, zadeklarowało wysoką satysfakcję. Odsetek ten spadł nieznacznie (do 60%) w przypadku osób, które spotykają się 2–4 razy w miesiącu. Jednak największą różnicę widać wśród studentów, którzy spotykają się ze znajomymi z uczelni raz na miesiąc lub rzadziej. Tylko 43,8% badanych zadeklarowało wysoką satysfakcję. Jednocześnie 55,7% ankietowanych, którzy w ogóle nie spotykają się ze znajomymi ze studiów poza uczelnią, również wykazywała wysoką satysfakcję. Powyższe zależności trudno jednoznacznie wyjaśnić w oparciu o dane, które posiadamy. Satysfakcja jest najwyższa wśród osób, które nawiązały silne więzi ze swoimi koleżankami i kolegami ze studiów oraz ci, którzy takich więzi praktycznie nie wykształcili. Jedną z hipotez brzmi, że satysfakcja jednostek rośnie w sytuacji, gdy w środowisku studenckim uformowały się grupy pierwotne, do których przynależą. Satysfakcja z przynależności do tych grup przenosi się na satysfakcję ze studiowania. Jest ona znacznie niższa, kiedy studenci w ogóle nie spotykają się ze sobą towarzysko (być może podstawą satysfakcji są inne czynniki, a potrzeba przynależności jest realizowana gdzie indziej), a najniższa, kiedy te kontakty są sporadyczne. Dokładna interpretacja wyjaśniająca te zależności wymaga jednak dodatkowych, bardziej pogłębionych badań.

Sprawdzono również, jaki wpływ na kontakt ze znajomymi ze studiów poza uczelnią ma migracja (przeprowadzka do Warszawy). Przewidywaliśmy, że młodzi ludzie przyjeżdżając do nieznanego sobie, dużego miasta wychodzą jednocześnie ze swojego dotychczasowego kręgu przyjaciół i znajomych. W związku z tym, aby wypełnić tę lukę, zaczynają intensywniej poszukiwać nowych znajomości, a jedną z najłatwiej dostępnych zbiorowości, w których można szukać, są osoby, z którymi studiują. Badania potwierdziły powyższą hipotezę. 34,2%

ankietowanych, którzy przeprowadzili się do Warszawy, spotykało się z innymi kilka razy w miesiącu, 32,6% takich osób preferowało spotkania 2–4 razy w miesiącu. Z kolei 33,2% wolało spotkać się raz w miesiącu bądź wcale. Z kolei nieco inaczej przedstawia się sytuacja studentów, którzy nie musieli przeprowadzać się do Warszawy. Takie osoby preferowały rzadsze kontakty; 44% z nich wskazało częstotliwość raz w miesiącu bądź wcale, 31,4% mieszkańców stolicy woli spotykać się 2–4 razy w miesiącu, a jedynie 24,6% – kilka razy w miesiącu.

Z satysfakcją ze studiowania wiąże się jeszcze jeden warty odnotowania czynnik społeczny – poczucie koleżeństwa. Zapytaliśmy badanych, czy studenci w większości przypadków starają się być pomocni (53% wskazań), czy myślą tylko o sobie (28%). Uzyskane dane wskazują na istotny związek między tymi zmiennymi. Zauważyliśmy, że wśród osób, które uważają, że w większości przypadków studenci starają się być pomocni, większość (66%) posiada również wysoką satysfakcję. Z kolei znacząco ona spada (do 45%) w zbiorze osób, którzy uważają, że studenci myślą tylko o sobie. Relacje społeczne panujące w grupie mogą mieć zatem bardzo istotne znaczenie dla poczucia zadowolenia ze studiów.

Uwagi końcowe

W powyższym artykule zaprezentowano jedynie niewielki wycinek analiz, które przeprowadził zespół badawczy. Całość dostarczyła zasadniczej wiedzy o studentach Instytutu Politologii, ich motywach, przekonaniach i potrzebach. Jednocześnie badania wskazały, które elementy postrzeganej studenckiej rzeczywistości mają faktyczny związek z ich satysfakcją.